

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2009
FORFATTER:	Kim Simonsen
TITEL:	Koldings første Kulturudvalg 1966 – 1970
KORT RESUME:	Kulturelt Samråd, Skolescenes Bio og udvidelse af Kolding Centralbibliotek.

KOLDINGS FØRSTE KULTURUDVALG 1966-1970

AF KIM SIMONSEN

Et karakteristisk træk ved samfundsudviklingen i Danmark i det 20. århundrede var det offentliges stadig stigende engagement på en lang række felter, hvor ellers tidligere det private initiativ havde hersket. Et sådant var kulturen, hvor udviklingen især tog fart efter oprettelsen af Kulturministeriet i 1961.

På lokalt plan kunne udviklingen også ses. I forbindelse med kommunalreformen i 1970 blev kulturen i mange kommuner gjort til et selvstændigt politik- og forvaltningsområde. I Kolding var denne proces dog allerede begyndt i 1965, da byrådet i forbindelse med en ændring af den kommunale styrelsesvedtægt besluttede at oprette et kulturudvalg. Dets ressortområde blev defineret således: "Udvalget leder kommunens centralbibliotek og foretager indstilling vedrørende teater- og biograf-teaterforhold, museumsforhold og øvrige anliggender af kulturel beskaffenhed".¹⁾ Udvalget skulle altså udgøre bibliotekets bestyrelse og udpege repræsentanter til Sønderjyllands Symfoniorkesters repræsentantskab og bestyrelserne for Museet på Koldinghus, Kolding Kunstforening og Trekantens Teaterforening. Endelig skulle udvalget foretage indstillinger om støtteansøgninger til Økonomiudvalget.

Efter kommunalvalget i marts 1966 blev Kolding Kommunes første kulturudvalg nedsat. Det bestod af fem medlemmer: lektor Ib Borg Mogensen (Socialdemokratiet), formand,

Ib Borg Mogensen, lektor, indvalgt i Kolding Byråd for Socialdemokratiet ved kommunalvalget i 1966. Ved den efterfølgende konstituering blev Borg Mogensen formand for byens nyoprettede kulturudvalg. Foto: Niels Lisberg, 1969.

ingeniør Jens Agerskov (Venstre), næstformand, overassistent Vagn Lund Pedersen (Socialdemokratiet), typograf Alex Jentsch (Socialdemokratiet) og fru Asta Laursen (De Konservative). Den største kulturelle institu-

tion i Kolding var på dette tidspunkt byens centralbibliotek, hvis administration fungerede fra udvalgets start som dets sekretariat; først i 1979 blev Kulturel Forvaltning oprettet.

KOLDING CENTRALBIBLIOTEK UDVIDES

Den største opgave, Kulturudvalget stod over for ved dets nedsættelse, var udvidelsen af byens centralbibliotek. Med befolkningstilvæksten i byen og – ikke mindst – i omegnen og med det stadig udvidede uddannelsesvæsen voksede kravene til bibliotekets ydeevne. Behovet for en udvidelse af Hovedbiblioteket i Jernbanegade 25 og oprettelse af filialer i yderdistrikterne pressede sig på. Forhandlinger mellem Jens Holms Biblioteksfond, der ejede biblioteksbygningen, bibliotekets bestyrelse og Byrådet var ført.²⁾

Hovedformålet med ombygningen var at skaffe børnene et lokale i niveau med de voksnes udlån og læsesal. Det var et gammelt ønske, og når det nu skulle realiseres, besluttede man også at foretage en opgradering af de øvrige faciliteter. Det var således planen at oprette et fælles katalogiseringslokale, etablere, som biblioteksloven af 1964 foreskrev, et musikbibliotek, flytte mødesalen til det gamle børnebibliotek og indrette avislæsesal og studieværelse i stueetagen. Forudsætningen for projektets gennemførelse var, at 1. salen i bygningskompleksets fløj langs Jernbanegade, der tidligere havde været udlejet til liberale erhverv, blev inddraget. Her skulle administrationen have til huse.

Inden de endelige planer blev lagt i sommeren 1966, tog Kulturudvalget, overbibliotekar Ida Bachmann, viceoverbibliotekar Cecilie

Timmermann og arkitekt Karsten Bonnis på en 2-dages studietur for at se på moderne biblioteksindretning, herunder børnebibliotek, musikafdeling og filial. Følgende biblioteker blev besøgt: Roskilde Centralbibliotek, Filial Nord i Hvidovre Kommune, Frederiksborg Bibliotek i Hillerød, Musikbiblioteket i Lyngby og Jægersborg Filial i Gentofte Kommune.³⁾

Den 10. oktober 1966 godkendte Kolding Byråd, efter indstilling fra Kulturudvalget, planerne for udvidelsen af Centralbiblioteket, herunder den forventede huslejestigning.⁴⁾ Biblioteket fik ikke kun bedre fysiske rammer, men også nye muligheder for at kunne udbyde kulturelle aktiviteter såsom film, små koncerter, dramatiske spil, kunstudstillinger m.m.⁵⁾ I oktober 1968 stod det nyrenoverede bibliotek færdigt.

LOKALAFDELING AF SKOLESCENENS BIO

På sit første møde, der fandt sted den 3. maj 1966, vedtog Kolding Kulturudvalg at tage kontakt til Skolescenens Bio for at forhøre sig om mulighederne for at få oprettet en lokalafdeling i Kolding.⁶⁾ Udover Kolding Børnefilmklub og klubber på gymnasiet og seminariet var filmforevisningsområdet for unge i byen et ret uopdyrket område. Ifølge Borg Mogensen ville udvalget søge om film til 1.-3. real og 1.-3. g. Desuden skulle andre interesserede læreanstalter også kunne deltage. Formanden ønskede, at det skulle blive ligeså naturligt at diskutere film i skolerne, som det var at diskutere bøger.⁷⁾

Grundet hvad Ib Borg Mogensen kaldte: "...manglende erfaring fra vor side",⁸⁾ lykke-

Filmforevisning for Skolescenens Bio i "Kino" februar 1967. Foto: P. Thastum.

des det imidlertid ikke Kolding Kommune at få en afdeling af Skolescenens Bio op at stå i denne sæson. Tidligt på foråret havde Kulturudvalget ellers diskuteret sagen med biografdirektør P. A. Høj og udarbejdet en liste over, hvilke dage i løbet af vinteren, udvalget kunne disponere over "Kino" i Søndergade. Men da disse ikke harmonerede med de spilledataer, Skolescenens Bio kunne tilbyde, og da disse ikke stod til forhandling, valgte udvalget at takke nej til tilbudet og i stedet genoptage forhandlingerne på et senere tidspunkt med henblik på at indgå en aftale vedrørende den ny sæson.⁹⁾

Da filmforevisningerne endelig kom i gang i foråret 1967, var det ikke uden problemer. Uro og hærværk blev konstateret i biografen. Eks. havde en klasse ved en lejlighed medbragt øl, som de drak under forevisningen. En anden gang blev tre stole ødelagt. Dette skyldtes ifølge Ib Borg Mogensen, at lærerne ikke havde set de muligheder, Skolescenens Bio tilbød, og derfor ikke havde bakket helhjertet op om projektet. Ved enkelte af forevisningerne havde der slet ikke været voksne tilstede i biografen! På denne baggrund mente formanden ikke, at forestillingerne kunne fortsætte næste sæson.¹⁰⁾

DET KULTURELLE SAMRÅD

Imens arbejdet med udvidelsen af Centralbiblioteket stod på, fungerede Kulturudvalget mest som en fortsættelse af det biblioteksudvalg, det afløste. Udover oprettelsen af en lokalafdeling af Skolescenens Bio var det småt med initiativer. En del tid blev dog brugt på at diskutere, hvordan man kunne skabe et samarbejde mellem udvalget og byens kulturelle foreninger og institutioner. Udvalget ønskede en så bred kontaktflade som muligt, så det hele tiden kunne orientere sig om de ønsker og ideer med hensyn til Koldings kulturliv, byens borgere måtte have.¹¹⁾

Den 21. maj 1968 mødtes en række lokale kulturpersonligheder og formanden for Kulturudvalget, Ib Borg Mogensen, på Centralbiblioteket for at danne et kontaktorgan, som skulle formidle samarbejdet mellem udvalget og byens forskellige kulturforetagender samt mellem disse indbyrdes. Som et led i dette var der opslået en stilling som kontaktbibliotekar, der bl.a. skulle virke som bindeled mellem parterne. Det var meningen, at disse skulle kunne ringe til kontaktbibliotekaren og få oplyst, hvilke arrangementer, der fandt sted på hvilke dage, så der så vidt muligt ikke fandt en overlapning sted. Stillingen var dog endnu ikke besat. En plakat med oplysningerne skulle ligeledes fremstilles på månedlig basis.

På mødet blev mange tanker drøftet. Der blev talt om at lave musikgennemgange før Sønderjyllands Symfoniorkesters koncerter, arrangere kurser i småfilmforevisningsapparater og præsentationer af de nyeste kortfilm. Det blev aftalt at holde separate møder for de enkelte grupper af foreninger. Der blev stillet forslag om, at hver kulturel genre skulle have

sin aften i løbet af ugen, og at de enkelte foreninger indenfor disse så måtte "slås" om, hvem der skulle have hvilken aften. Forslaget blev imidlertid afvist. Mødet sluttede i enighed om at arbejde videre med de ting, man var enedes om. Det ny forum fik i øvrigt navnet Det Kulturelle Samråd, og det var planen, at det skulle mødes tre gange årligt.¹²⁾

Under overskriften: "Hva' mæ' kulturen i Kolding" satte *Kolding Folkeblad* i en artikel i efteråret 1969 fokus på Det Kulturelle Samråd, og hvad det indtil da havde opnået. Samrådet havde siden dets fødsel levet et stille liv. Eneeste konkrete resultat var udgivelsen af plakaten med informationer om månedens begivenheder i Kolding. Kulturudvalget havde endda set sig nødsaget til at aflyse samrådets møde i august 1969, da der ikke var indkommet "stof" nok til dagsordenen. Hos de involverede foreninger og institutioner var der heller ikke udelukkende tilfredshed med samrådet og den måde, det fungerede på. Salgschef P.A. Nielsen, Sydjysk Amatør Teater, udtalte således til avisen: "Jeg synes, arbejdet går lidt trægt, men jeg håber da stadig, at der vil ske noget. Jeg er faktisk noget skuffet, og jeg tror også at mange andre er det. Samrådet er reklameret op, men folk spørger: Hvad sker der? Hvad jeg kunne tænke mig, der skulle ske? I stedet for at spille den navlebeskuende rolle skulle man så (gå) i gang med at arrangere noget, koncerter, teater, udstillinger. F.eks. kunne samrådet sige: Må vi så få ideer! I stedet for den vi-alene-vide-mentalitet". Teaterforlægger Per Bødker Andersen, KOTA, var også kritisk om end knap så negativ i sin vurdering: "Ideen med samrådet er god nok, men systemet er alt for uhåndterligt. Jeg tror ikke på et resultat, så længe det er så omfattende.

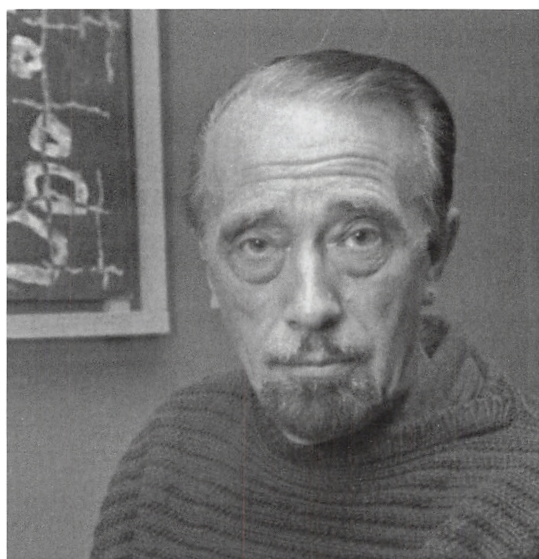

Kolding Samråds 2. møde, den 22. august 1968 på Kolding Bibliotek. Ved hovedbordet stadsbibliotekar Th. Hamming og kulturudvalgsformand Ib Borg Mogensen. På nederste foto ses som nr. 2 fra venstre skoledirektør Nikolaj Nielsen, derefter salgschef P.A. Nielsen, Sydjysk Amatørteater, læge Lisbeth Mogensen, Dansk Kvindesamfund og som nr. 6 fra venstre teaterforlægger Per Bødker Andersen, KOTA. Foto: P. Thastum.

Men der er noget positivt i det, og jeg er derfor optimist med hensyn til fremtiden. Det var mit håb, at Det Kulturelle Samråd var blevet en pressionsgruppe mod myndigheder, at det f.eks. havde taget sig af at etablere centre rundt om i byen til de forskellige aktiviteter. Om jeg stadig tror, det har en chance? Ja, jeg er i hvert fald optimist – også med hensyn til Samrådet”. Enkelte positive tilkendegivelser var der imidlertid også. Skoleleder Kjeld Jensen, Kunsthåndværkerskolen, var en af disse: “Plakaten er et helt konkret resultat af samarbejdet. Så det er spørgsmålet, om der kan opnås mere. Men jeg synes, man indtil nu har gjort, hvad man kunne for at samordne. Jeg har som “ny i byen” været glad for at blive konfronteret med alle de funktioner, der er. Jeg mener absolut, Samrådet er et godt initiativ”. Ib Borg Mogensen kunne til en vis grad godt forstå kritikken, men så længe Samrådet ikke blev tildelt økonomiske midler, var det svært at søsætte projekter, svarede han.¹³⁾

STRIDEN MED AKTIVCENTRET

I forbindelse med det stiftende møde i Det Kulturelle Samråd i maj 1968 fandt Kulturudvalget ikke anledning til at invitere det lille, private kulturcenter: Aktivcentret. Centret, som var blevet grundlagt af kunstmaler Erik Rasmussen og kulturjournalist ved Jydske Tidende E. Folmer Bjerre i 1966, og som havde til huse i Borchs Gård, befandt sig i opposition til det etablerede kulturmiljø i byen. Ib Borg Mogensen afviste dog, at det var derfor, centret ikke var blevet inviteret: “Vi inviterede en del foreninger, og derudover opfordrede vi i pressen andre interesserede til at melde

Kunstmaler Erik Rasmussen, 1969. Foto: P. Thastum.

sig og være med. Vi modtog ikke nogen henvendelse fra Aktivcentret og gik ud fra, at de ikke var interesserede. Folmer Bjerre mødte alligevel op og hævdede at repræsentere “Foreningen for fri og eksperimenterende kunst”, men han sagde ikke et ord om Aktivcentret eller om hans forbindelse med det”.¹⁴⁾

Striden mellem Aktivcentret og Kolding Kommune gik helt tilbage til centrets oprettelse. Ifølge Erik Rasmussen forsøgte byrådet bevidst at modarbejde initiativet: “Ved Centrets åbning for to år siden havde vi inviteret borgmester Ravn til at sige et par ord ved en lille reception, men dette nægtede han. Byens kulturudvalg nægtede ligeledes at have noget med os at gøre, og siden er de gået i en bue uden om, hvad der er sket i centret. Således indbød vi ved sidste sæsons start såvel byråd som ungdomsnævn til en forevisning af Ak-

tivcentrets indretning og kapacitet samt til at høre om vores fremtidsplaner. Borgmester Ravn sendte afbud, og resten udeblev uden et ord i forvejen, så der stod vi med håret ned ad nakken. Men vi kørte videre med vore trofaste aktivister, som på dette tidspunkt udgjorde et halvt hundrede, hovedsageligt unge”.¹⁵⁾

Både borgmester Peter Ravn og kulturudvalgsformand Ib Borg Mogensen afviste imidlertid, at byrådet bevidst chikanerede Aktivcentret. Borgmesteren udtalte således til *Information*: “Der er jo tale om et helt privat foretagende, som jeg ikke kan se, at kommunen har (den) ringeste pligt til at støtte. Jeg finder, at noget sådant ligger udenfor de kommunale rammer, der er jo så mange andre ting, som er mere vigtige”. Og videre: “Jeg stiller mig meget tvivlende over for, om vi i fremtiden vil yde støtte til foretagendet. De mennesker, der driver det, må selv klare deres økonomiske problemer. Ellers er det vel ikke så vigtigt”.¹⁶⁾ Ib Borg Mogensen var på linje med sin partifælle: “Man klager over, at vi har nægtet at give tilskud. Jeg har undersøgt, om der er kommet ansøgninger til byrådet om et sådant tilskud, og jeg har kun fundet en ansøgning fra kunstmaler Erik Rasmussen, der driver Aktivcentret, nemlig fra 21. marts 1966, altså før han startede centret, om tilskud til leje af bibliotekets sal, hvor han ville opføre, hvad han kaldte en seance. Byrådet afslog. Siden har vi ingen ansøgninger set fra ham”. Og videre: “Jeg synes ikke, Folmer Bjerre kan klage over manglende lydhørhed i byrådet. Da han f.eks. kom med ideen om nordiske kulturuger i Kolding (1967), syntes vi, tanken var rigtig, og der er nu nedsat et arbejdsudvalg, der undersøger mulighederne for at gennemføre forslaget”.¹⁷⁾

På baggrund af den fremførte kritik af Kulturudvalgets forhold til byens kulturelle aktiviteter herunder til Aktivcentret, foreslog Ib Borg Mogensen, at der i højskoleregi blev oprettet kurser i kulturpolitik. Man måtte nemlig ikke glemme, udtalte han, at de fleste kommunalpolitikere var valgt ind på et politisk-økonomisk grundlag, og derfor stod noget famlende over for det kulturelle arbejde. Kulturudvalgene var kun ganske få år gamle, så en udveksling af erfaringer ville kunne skabe et godt fundament for arbejdet på området. Lederen af Kommunalhøjskolen i Grenå, direktør H. Steenshøj, mente, det ville være muligt at starte sådanne kurser op med forholdsvis kort forberedelsestid.¹⁸⁾

AFSLUTNING

Som skildret i indeværende artikel var Kolding Kulturudvalgs første fire leveår præget af en vis “famlen i blinde”. Nogen overordnet strategi blev ikke formuleret. Først med nedsættelsen af et nyt kulturudvalg i 1970 blev en sådan målsætning nedfældet. Grundlæggende ønskede Kulturudvalget at arbejde ud fra en så bred og rummelig definition af begrebet kultur som muligt. Det var opfattelsen, at kultur ikke var noget, man kunne have, men en proces, man kunne deltage i. Kulturen skulle være en naturlig del af byens hverdag. Det ville koste penge, men – mente Kulturudvalget – det var en nødvendighed, hvis man ønskede at se Kolding udvikle sig, både inden for uddannelse og erhverv. Hertil kom, at der var en tendens i tiden til at ønske et større udbud af kulturelle aktiviteter – et ønske, der sikkert ville vokse med den længere skolegang, den kortere arbejdstid og den højere levestandard.

Ud fra målsætningen udarbejdede Kulturudvalget en liste, baseret på allerede eksisterende oplysninger, egne ønsker og økonomi, over hvilke projekter det ønskede at fremme i løbet af en tiårs periode. Efter økonomisk størrelsesorden drejede det sig om: 10 mio. kr. til den planlagte centerbygning kulturelle sektor,¹⁹ fordelt over flere år, opførelsen af et kunstmuseum til 4 mio. kr., indretning af Museet på Koldinghus, i takt med statens genopbygning, for ca. 3 ½ mio. kr. i løbet af syv år, ombygning og udvidelse af det eksisterende hovedbibliotek for 2 ½ mio. kr. fordelt på tre år, to biblioteksfilialer, den ene i forbindelse med Nordre Uddannelsescenter, til hver 1 ½ mio. kr. anbragt i hver sin ende af tidskemaet, en bogbus til 400.000 kr. og 100.000 kr. til kunstneriske opgaver, f.eks. udsmykning af kommunale nyopførelser.²⁰⁾

KILDER

Arkivalier:

Kolding Stadsarkiv: (A 99) Kolding Byråd, forhandlingsprotokoller

Kolding Stadsarkiv: (A 200) Kulturudvalget 1966-2006

Kolding Stadsarkiv: (A 221) Kolding Centralbibliotek 1924-1972

Aviser:

Information

Jydske Tidende

Kolding Folkeblad

Litteratur

Dedenroth-Schou, Birgitte: Byens Styre, Kolding i det 20. århundrede indtil kommunesammenlægningerne i 1970, bd. 3, Kolding 1982.

Dedenroth-Schou, Birgitte og Petersen, Jens Åge S.: Rådhus og bystyre i Kolding 1500-2000. Kolding Stadsarkiv 2001.

Pedersen, Bruno: "Kulturen i Kolding", *Bogens Verden*, nr. 6, 1971, s. 364-367.

Projekt ved Bredgade-Torvegade. Lokaler til kommunal administration og fritidsaktiviteter. Rapport fra Fritidsaktivitetsudvalget 1970.

Vedtægt for styrelsen af de kommunale anliggender i Kolding Købstad 1966.

NOTER

1. Vedtægt for styrelsen af de kommunale anliggender i Kolding Købstad 1966, s. 13.
2. Kolding Centralbibliotek, årsberetning 1965-1966, forsiden.
3. Kolding Centralbibliotek, årsberetning 1966-1967, s. 1.
4. Forhandlingsbog for Kolding Byråd 1966-1969, s. 53.
5. Kolding Folkeblad 23.8.1968.
6. Kolding Centralbiblioteks Forhandlingsprotokol 1955-1968, s. 125.
7. Kolding Folkeblad 11.6.1966.
8. Kolding Folkeblad 9.12.1966.
9. Ibid.
10. Kolding Folkeblad 26.4.1967.
11. Kolding Folkeblad 7.5.1968.
12. Kolding Folkeblad 22.5.1968, *Jydske Tidende* 22.5.1968 og referat fra Det Kulturelle Samråds møde den 21. maj 1968.
13. Kolding Folkeblad 13.9.1969.
14. Information 14.-15.9.1968.
15. Information 11.9.1968.
16. Ibid.
17. Kolding Folkeblad 14.9.1968.
18. Information 14.-15.9.1968.
19. I forbindelse med planerne om opførelsen af et rådhuskompleks indeholdende offentlig administration, detailhandel og kulturelle aktiviteter ved Bredgade-Torvegade blev der i 1969 nedsat et udvalg med bl.a. Borg Mogenssen, der skulle komme med forslag til, hvorledes den kulturelle del skulle indrettes. I udvalgets forslag til arealudnyttelse indgik bl.a. møde- og konferencelokaler, teatersal/scene og kunst-udstillingslokaler. Projektet ved Bredgade-Torvegade. Lokaler til kommunal administration og fritidsaktiviteter. Del 2. Rapport fra Fritidsaktivitetsudvalget, s. 1-19.
20. "Kulturen i Kolding", *Bogens Verden*, s. 364-366.